

1410/206
KISWAHILI
Juni/Julai 2016
Muda: saa 3

THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL

NATIONAL CERTIFICATE SOCIAL WORK DEVELOPMENT

KISWAHILI

Muda: saa 3

MAAGIZO

Mtihani huu una sehemu NNE muhimu:

insha, ufahamu, matumizi ya lugha na mbinu na vifaa vya kufundisha.

Jibu maswali yote kwenye kijitabu ulichopewa.

Ni muhimu sana ufuata maagizo uliyopewa mwanzo wa kila sehemu.

Kijitabu hiki kina kurasa 5 zilizopigwa chapa.

**Watahini ni lazima wahakikishe kuwa kurasa zote za karatasi
ya mtihani zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.**

SEHEMU A: INSHA (alama 20)

1. Andika insha isiyopungua kurasa mbili wala kuzidi kurasa mbili na nusu ya mojawapo ya vichwa vifuatavyo:
 - (a) Eleza njia zozote tano utakazotumia kutangazia wananchi juu ya mkutano wa hadhara wa kusherehekea siku kuu ya Madaraka itakayoandaliwa katika kata yako.
 - (b) Ajali nyingi za barabarani sio kwamba hutokea zenyewe, bali husababishwa ... Endelea.
 - (c) Umuhimu wa vijana katika ujenzi wa taifa.
 - (d) Mkono mtupu haulambwi.

SEHEMU B: UFAHAMU (alama 30)

2. Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali yanayofuata:

Inasikitisha kuona sehemu mbalimbali za nchi yetu zikivuna mazao tele ilhali pande nyingine, zinalia kutokana na makali ya njaa. Kuna mambo kadha ambayo husababisha njaa nchini Kenya. Kama taifa hatuna mikakati ya kuhakikisha tunazalisha chakula cha kutosha.

Aidha, hatuna sera zinazounga mkono wakulima kuzalisha chakula kwa kuwapa ruzuku na uhakika wa soko. Badala ya kukumbatia kilimo cha kutumia mbinu za kisasa, tunategemea mvua. Nne Kenya imekosa kilimo biashara na badala yake kukwama kwenye kilimo cha jadi. Tano tumeua huduma za maafisa wa uguni waliolekeza wakulima kuhusiana na kilimo bora. Hili linakwenda pamoja na ukosefu wa soko kwa mazao ya kilimo yanayozalishwa kwa kutumia mbolea ya bei ya juu.

Kwa sasa, wakulima wengi katika maeneo ya kati na kusini mwa Bonde la Ufa wanashikilia tani nyingi za mahindi kwa kukosa soko. Nafaka hii kwa sasa inanunuliwa kwa bei ya kati ya Sh. 1800 na 2000 kwa gunia la kilo 90. Hii bei ni duni ikikumbukwa mkulima anategemea kuuza mahindi haya na kununua mbolea, mbegu na kulipia matayarisho ya shamba.

Kwa upande mwingine ukosefu wa sera na athari za magenge yanayothibiti soko la mbolea yamefanya bei ya bidhaa hii kupanda hadi kati ya Sh. 4200 hadi Sh. 6000. Bodi ya Uzalishaji na Nafaka Nchini (NCPB) isiuzie wakulima mbolea. Wakulima wakiwezesha kwa kupewa mbolea kwa bei nafuu, watazidi kufanya kazi yao kwa uaminifu na bidii. Bodi hii ilipewa nafasi ya kuagiza tani 100,000 ya mbolea tokea tani 500,000 zinzotumika kwa mwaka hapa nchini.

Wizara ya fedha hadi sasa, haijatoa fedha za kuwezesha bodi hii kuagiza mbolea.

Hali hii huenda ikawapa magenge ya wafanyibiashara nafasi ya kuagiza mbolea kutoka Urusi, Ukraine, Romania na Mashariki ya Kati kwa bei nafuu na kisha kuiuza kwa bei ya juu sana. Mkulima atashangaa kufahamu kuwa bei ya mbolea hapa nchini kwa sasa ni mara tatu ya bei ya mbolea katika masoko ya kimataifa. Hata mbolea ya bei nafuu inapopatikana, haisambazwi mashinani waliko wakulima wadogo wadogo.

Mbolea hii hugeuzwa na kuwa njia ya kujipatia faida na magenge ya wafanyibiashara. Serikali isipomakinika, njaa itazidi kuwa tatizo sugu nchini.

Maswali

- (a) Andika kichwa kinachofaa taarifa hii. (alama 2)
- (b) Eleza mambo yoyote matano yanayosababisha njaa katika nchi ya Kenya. (alama 10)
- (c) Je, unakubali kuwa Bodi ya Uzalishaji na Nafaka Nchini (NCPB) isiwaizie wakulima mbolea. Toa sababu. (alama 2)
- (d) Kwa nini wakulima wengi katika maeneo ya kati na kusini mwa Bonde la Ufa wanashikilia tani nyingi za mahindi? (alama 2)
- (e) Kulingana na mwandishi, serikali imeshindwa kutekeleza majukumu yake ili kuendeleza kilimo cha mahindi nchini. Fafanua majukumu haya mawili. (alama 4)
- (f) Mbali na mahindi, taja vyakula vingine ambavyo wakenya hutegemea kama chakula chao muhimu. (alama 5)
- (g) Eleza maana ya vifungu hivi vya maneno kama vilivyotumika katika taarifa:
 - (i) magenge ya wafanyibiashara;
 - (ii) haisambazwi mashinani;
 - (iii) bei duni;
 - (iv) hatuna mikakati;
 - (v) tatizo sugu.(alama 5)

SEHEMU C: MATUMIZI YA LUGHA (alama 30)

Jibu maswali yote.

3. (a) Andika kwa wingi:
- (i) Mzee huyu ni babangu.
 - (ii) Mwandikie mkubwa wako barua na uitume.

(alama 2)

(b) Kamilisha methali hizi:

- (i) _____ kingawa kidonda.
- (ii) Mla ni mla leo _____.
- (iii) Mwenda tezi _____ ngamani.

(alama 3)

(c) Andika sentensi hizi upya kulingana na maagizo uliyopewa:

- (i) Mwalimu mkuu alichelewa lakini masomo yaliendelea. (Anza: Ingawa ...) (alama 1)
- (ii) Magari yote yalitiwa vidhibiti mwendo. (Mazoea) (alama 1)
- (iii) Alaye huweza kuathirika kiafya. (Tumia o-ote) (alama 1)

(d) Kanusha:

- (i) Ukijenga nyumba itunze. (alama 1)
- (ii) Wagonjwa wote walipata matibabu haraka. (alama 1)

(e) Sahihisha sentensi hizi ukitumia kiwakilishi 'o' rejeshi:

- (i) Mtungi ambao ulimojaa maji ni wa Amina. (alama 1)
- (ii) Mahali ambamo walimojicha ndimo ambamo mlimokuwa siafu. (alama 1)

(f) Eleza maana mbili tofauli za sentensi hii:

(alama 2)

Mlinda lango amemfuma mwizi akiiba.

(g) Ainisha maneno katika sentensi hii:

(alama 3)

Wanafunzi ishirini wamepita mtihani wao vizuri.

(h) Kamilisha sentensi ifuatayo kwa kutumia neno lifaalo:

(alama 1)

Miguu ni ya binadamu lakini _____ ni ya gari.

(i) Kamilisha sentensi hizi kwa kujaza semi zifaazo:

- (i) Yule mwogeleaji hodari _____ baharini ili amwokoe mtotoa aliyekuwa anazama. (alama 1)
- (ii) Kamau ni bahili sana na hapendi kutoa kwani ana mkono _____. (alama 1)

- (j) Andika katika msembo wa taarifa sentensi ifuatayo: (alama 2)

Mwalimu alisema "Ingieni nyote darasani sasa hivi"

- (k) Geuza sentensi ifuatayo katika ukubwa. (alama 2)

Mtoto alitishwa na mtu mrefu ajabu.

- (l) Jaza jedwali hili

Kitenzi	kutendesha	Kutendeana
_____	limisha	_____
Kata	_____	_____
_____	_____	Jaziana

(alama 3)

- (m) Akifisha sentensi hii:

mutua akitoka nairobi ataenda sokoni kununua viazi, tikitimaji, kabeji na karoti

(alama 3)

4. **SEHEMU D: MBINU NA VIFAA VYA KUFUNDISHIA** (alama 20)

Jibu maswali yote.

- (a) Andika ilani ya kutahadharisha wanafunzi wa tarafa yako juu ya kuzuka kwa ugonjwa wa kupooza (polio). (alama 10)
- (b) Eleza mbinu tano utakazotumia katika kukusanya habari kuhusu kuenea kwa funza katika kijiji cha Mlaleo. (alama 10)

HUU NDIO UKURASA WA MWISHO ULIOPIGWA CHAPA.